

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII
AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA NR. 866
din 28.08.2008

Dosar nr: 257/2008

Petiția nr: 4.971/27.03.2008

Petent: Asociația pentru Promovarea Drepturilor Omului - Lider, Liga Pro Europa, Forumul Femeilor Mureșene

Reclamat: D F

Obiect: Încălcarea dreptului la demnitate al femeilor prin afirmațiile conform cărora președinții consiliilor județene nu ar trebui să fie femei

I. Numele și domiciliul părților

I.1. Numele și sediul petenților

I.1.1. Asociația pentru Promovarea Drepturilor Omului - Lider, Str. Rozelor nr. 1A, Târgu-Mureș, județul Mureș;

I.1.2. Liga Pro Europa, Piața Trandafirilor nr. 5, et. 3, CP 1-154, Târgu-Mureș, județul Mureș

I.1.3. Forumul Femeilor Mureșene, Str. Constantin Romanu-Vivu, bl. D9, ap. 3, Târgu-Mureș, județul Mureș

I.2. Numele și domiciliul ales al reclamatului

I.2.1. D F, Primăria municipiului Târgu-Mureș, Piața Victoriei nr. 3, Târgu-Mureș, județul Mureș

II. Obiectul sesizării

Petenții arată că reclamatul a făcut afirmații care încalcă dreptul la demnitate al femeilor.

III. Descrierea presupusei fapte de discriminare

Petenții consideră că prin afirmația reclamatului conform căruia femeile nu trebuie să ocupe poziția de președinte de consiliu județean se încalcă dreptul la demnitate al femeilor.

IV. Procedura de citare

Părțile au fost citate pentru data de 6.05.2008 (filele 20-23). Întrucât citația s-a întors, primul petent a fost recitat pentru data de 24.06.2008.

La audierea din 06.05.2008 părțile nu s-au prezentat. La audierea din 24.06.2008 primul petent nu s-a prezentat.

Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

V. Susținerile părților

Primul petent, organizație neguvernamentală de drepturile omului, prin **Petiția nr. 4.971/27.03.2008** (filele 1-2 din dosar) arată că reclamatul, președinte al PD-L Mureș și primar al municipiului Târgu-Mureș a declarat că funcția de președinte al Consiliului Județean nu poate fi ocupată de o femeie.

Declarația citată: „din partea Partidului Democrat Liberal, candidatul pentru președinția Consiliului Județean Mureș trebuie să fie în primul rând de sex masculin, să știe să ia decizii, să lucreze în interesul cetățeanului și să se bucure de sprijinul Guvernului”, a fost făcută la data de 25 martie 2008, în cadrul unei conferințe de presă. La această declarația reclamatul a mai adăugat: „n-ar fi indicat ca o femeie să candideze la președinția Consiliului Județean, deoarece femeia este prea fină și rafinată pentru cloaca formată în instituțiile politice din România”.

Anexează la dosar articole de presă care citează cele spuse de reclamat.

Al doilea petent, organizație care are printre obiective promovarea drepturilor omului, prin **Petiția nr. 5.043/31.03.2008** (filele 3-12 din dosar) arată că reclamatul a făcut afirmații discriminatorii și sexiste la adresa femeilor considerând că președintele consiliului județean trebuie să fie de sex masculin, să știe să ia decizii. Arată că nu e prima dată când reclamatul face afirmații discriminatorii.

Invocă **Constituția României** (art. 16, 37, 53), **O.G. nr. 137/2000**, republicată (art. 1 alin. 2 pct. c, art. 15).

Anexează articolele de ziar care citează declarațiile în cauză.

Al treilea petent, organizație de femei, arată prin petiție (filele 13-15 din dosar) că declarațiile reclamatului sugerează că cetățenii României de sex feminin nu au capacitatea intelectuală de a lua decizii, reduce existența mureșencelor la o gratulație de 8 Martie și oficierea unei distracții tip Sala Polivalentă. În cei 18 ani trecuți de ș.a 1989, an de an femeile din România au

reușit să pătrundă și să stăpânească structuri economico-politice, obținând poziții de decizie, dobândind vizibilitate, notorietate, și apreciere.

Afirmațiile petentului încalcă atât prevederile legale cât și prevederile statute ale propriului partid politic.

Anexează articolele de ziar care citează declarațiile în cauză.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a solicitat un punct de vedere din partea Partidului Democrat Liberal, prin președinte E B (fila 27 din dosar), pentru a clarifica dacă cele afirmate de reclamat pot fi considerate ca declarații politice ale unui lider al partidului. Partidul Democrat Liberal nu a trimis un punct de vedere.

La dosar a trimis un punct de vedere Primăria municipiului Târgu-Mureș (**Adresa nr. 426p/05.05.2008**, înregistrată la CNCD cu **nr. 6.573/08.05.2008**), fără solicitare, fără semnătura reclamatului (fila 24 din dosar), prin care se exprimă rugămintea ca CNCD să se adeseze în mod direct reclamatului (ceea ce a și făcut CNCD, prin citație).

VI. Motivele de fapt și de drept

În fapt, Colegiul Director reține că petenții invocă declarații care au apărut în presa locală din Târgu-Mureș privind promovarea ideii de către reclamat conform căruia președintele consiliului județean trebuie să fie bărbat, întrucât femeile nu sunt capabile să facă față. Aceste afirmații nu au fost infirmate de reclamat, iar partidul în numele căruia s-a făcut această afirmație nu și-a însușit declarațiile ca fiind de natură politică.

În drept, Colegiul Director reține următoarele:

Constituția României, prin art. 16 alin. 1 garantează dreptul la egalitate: *„Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”*. Potrivit **Constituției României**, art. 20 alin 1, *„Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.*

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art 14 prevede: *„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”*.

Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art 1 prevede interzicerea generală a discriminării:

„Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.”

Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare **O.G. nr. 137/2000**),

republicată, la art. 2 alin. 1 stabilește: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

Conform art 2, alin. (4) din **O.G. nr. 137/2000**, republicată: „Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.”

Dreptul la demnitate este garantat prin art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată: „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.”

Opinia majoritară exprimată de Gergely Dezideriu, Ioniță Gheorghe, Niță Dragoș Tiberiu, Panfile Anamaria, Truinea Roxana Paula:

1.1. În drept, Colegiul Director reține că în cazul de față ne raportăm la libertatea de exprimare și corelativ la dreptul de a nu fi supus discriminării. Dreptul de a nu fi supus discriminării constituie unul dintre drepturile fundamentale într-o societate democratică, dreptul la egalitate constituind un drept cu aplicare imediată și nu progresivă având în vedere că discriminarea în sine este un afront adus demnității umane. Tratatamentul discriminatoriu are de cele mai multe ori ca scop sau ca efect umilirea, degradarea sau interferența cu demnitatea persoanei discriminate, în mod particular, dacă acest tratament se manifestă în public. Tratatând pe cineva mai puțin favorabil datorită unor criterii inerente sugerează în primul rând dispreț sau lipsă de respect față de personalitatea sa.

1.2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, prevede în Art.10 că: “orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare” și precizează în mod expres limitele acestui drept în

aliniatul 2 al aceluiași articol: "exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei) ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora."

1.3. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că **"libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale. Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, Libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [de opinia publică] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică."** (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K., De Haes și Gijels vs. Belgia, Dalban vs. România).

1.4. În aceeași ordine de idei, Curtea Europeană afirmă că "limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obișnuiți. Spre deosebire de cei din urmă, **politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și constient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă** atât din partea ziaristilor cât și a marelui public și, în consecință, trebuie să dovedească un **grad mai mare de toleranță**, îndeosebi atunci când ei însuși fac afirmații publice susceptibile de a fi criticate. Politicianul este și el îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când acționează în calitate oficială, dar cerința acestei protecții trebuie cântărită **în raport cu interesul dezbaterii libere a chestiunilor politice**". (Hotărârea Curții Europene în cauza Oberschlick vs. Austria, para. 59).

1.5. Instanța europeană a decis că, astfel cum apare consacrată de art.10, **libertatea de expresie este însoțită de excepții care impun o interpretare restrictivă iar nevoia de a opera restrângeri ale acestei valori fundamentale a unei societăți democratice trebuie să fie stabilită în mod convingător.** (Hotărârea Curții Europene în cauza Observer et Guardian c/Royaume-Uni, parag.59, cauza Sunday Times c/Royaume-Uni, parag.50, cauza Thorgeirson c/Islande, parag.63).

1.6. Pe de altă parte, în contextul dreptului de a nu fi spus discriminării și sub acest din urmă aspect, corelativ unui tratament injust, ostil sau degradant, trebuie reținut elementul de apreciere al criteriului de la care un comportament reprobabil are a fi calificat ca tratament degradant, astfel cum au statuat instanțele de contencios european, fosta Comisie pentru Drepturile Omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului. **Acest element de apreciere este unul variabil, în funcție de circumstanțele cauzei și de efectele aplicării lui, în raport cu sexul, vârsta, starea de sănătate a victimei și alte asemenea**

elemente referitoare la situația victimei. După cum a spus fosta Comisie, expresia „tratamente degradante” are în vedere atingeri grave ale demnității umane, astfel ca o măsură care este de natură să coboare statutul social al unei persoane, situația sau reputația ei poate fi considerată a constitui un asemenea tratament, dacă ea atinge „un anumit grad de gravitate”. (Comisia Europeană pentru Drepturile Omului, 14 decembrie 1973, *Asiatiques d’Afrique Orientale c. Royaume-Uni*, DR nr.78-B, p.55; a se vedea, printre altele, Irlanda împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, Decizia din 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25, pag. 65, paragraful 162).

1.7. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, tratamentul a fost calificat ca fiind „degradant” întrucât a cauzat victimelor sentimente de teamă, de neliniște și de inferioritate, de natură a le umili și a le înjosi (a se vedea, în acest sens, *Kudla împotriva Poloniei [MC]*, Cererea nr. 30.210/96, paragraful 92, ECHR 2000-XI). Pentru a decide dacă un anumit tratament este sau nu degradant în sensul art. 3 al Convenției, Curtea examinează dacă scopul aplicării lui este acela de a umili sau înjosi victima și dacă, prin efectele produse, a fost adusă o atingere personalității acesteia, într-o manieră incompatibilă cu art. 3 (a se vedea, în acest sens, *Raninen împotriva Finlandei*, Decizia din 16 decembrie 1997, Reports 1997-VIII, pag. 2.821-22, paragraful 55). Cu toate acestea, absența unui asemenea scop nu ar putea exclude într-o manieră definitivă constatarea unei încălcări a art. 3 (a se vedea, în acest sens, *Peers împotriva Greciei*, Cererea nr. 28.524/95, paragraful 74, CEDO 2001-III).

1.8. Raportându-ne la obiectul petiției supus dezbaterii Colegiului Director, **trebuie analizat dacă alocuțiunea reclamatului constituie un comportament care prin latura sa de discurs public este de natură a se încadra în limitele dreptului la libertate de exprimare corelativ obligației de a nu discrimina**, astfel cum este reglementată discriminarea în O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare.

1.9. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, legat de articolul 14 privind interzicerea discriminării, a apreciat că **diferența de tratament devine discriminare, în sensul articolului 14 din Convenție, atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă**. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-si găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă. Astfel, Curtea a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate. (vezi CEDH, 18 februarie 1991, *Fredin c/Suede*, parag.60, 23 iunie 1993, *Hoffman c/Autriche*, parag.31, 28 septembrie 1995, *Spadea et Scalabrino c/Italia*, 22 octombrie 1996 *Stubbings et autres c/Royaume-Uni*, parag.75

1.10. Pentru a ne situa în domeniul de aplicare al art.2, alin.1 al O.G. nr.137/2000 **deosebirea, excluderea, restricția sau preferința trebuie să aibă la bază unul dintre criteriile prevăzute de către art. 2, alin. 1, și trebuie să se refere la persoane aflate în *situații comparabile* dar care sunt tratate în *mod diferit* datorită apartenenței lor la una dintre categoriile prevăzute în textul de lege menționat anterior.** Așa cum reiese din motivația invocată mai devreme pentru a ne găsi în situația unei fapte de discriminare **trebuie să avem două situații comparabile la care tratamentul aplicat să fi fost diferit.**

1.11. Pe de o parte, Colegiul observa ca, prin Serviciul relații publice interne și internaționale ale Municipiului Tg. Mureș, purtatorul de cuvânt a precizat Colegiului director faptul ca declarațiile invocate în petiție reprezintă speculații și interpretări ale presei scoase din context și nu reprezintă un punct de vedere al reclamatului. Se precizează ca în calitate de președinte al Partidului Democrat Liberal-Mureș, reclamatul a exprimat un punct de vedere politic, în privința profilului candidatului la funcția de președinte al Consiliului Județean Mureș.

1.12. Analizând declarațiile redată de presa locală, se pot reține per ansamblu, referiri generice la persoane, inducându-se o deosebire implicită bazată pe criteriul de gen. Modul de apreciere, de abordare și prezentare a situației persoanelor pune în evidență aspecte prin care se caracterizează sub o formă generală, profilul unui candidat, din partea unui partid politic, corelativ unor condiții de genul: „sex masculin”, „știe să ia decizii”, „un om care să înțeleagă cetățeanul”, „trebuie să lucreze în interesul cetățeanului și nu al grupurilor de interese sau al anumitor persoane”, „va trebui, în egală măsură să se bucure de un mare sprijin”. Colegiul observa, în aceeași măsură ca, declarațiile reclamatului redată în presa locală, precizează faptul ca „avem o serie de persoane de sex feminin, pe care le îndrăgim, și care vor constitui echipa noastră”. În acest context, reclamatul arată ca în ceea ce privește funcția de conducere, în opinia sa, cităm „cred că, deocamdată, finețea și rafinamentul, sau bunul gust sau frumusețea unei femei sunt departe de cloaca pe care trebuie să o puna la punct”.

1.13. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fundamentat necesitatea protejării libertății de exprimare în primul rând pe valoarea pe care aceasta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice. De aici decurge poziția privilegiată acordată liberei discuții a chestiunilor de interes general, și în particular libertății presei, atunci când aceasta intră în conflict cu alte valori pe care statul le poate în mod legitim apăra. În acest sens, atunci când este pusă în discuție libertatea discursului „politic” înțeles în sensul cel mai larg, marja de apreciere a autorităților este foarte redusă.

1.14. În reținerea acestei marje de apreciere a autorităților cu privire la libertatea de exprimare sunt luate în considerare și elemente legate de calitatea specifică pe care o poate avea autorul discursului (ziarist, politician membru al opoziției, funcționar public etc) sau persoana lezată (politician, funcționar public, magistrat, persoană privată etc.) precum și mijlocul prin care a fost difuzat mesajul (presa scrisă, televiziune, radio etc.). Astfel în cazul autorului, care este

ziarist sau politician membru al opoziției și care își exprimă ideile și opiniile cu privire la aspecte politice, politicieni, funcționari publici etc, marja de apreciere este restrânsă iar protecția libertății de exprimare este maximă. În cazul autorului, funcționar public sau persoană privată care își exprimă opinia sau ideile cu privire la aspecte ce privesc o altă persoană privată, marja de apreciere este întinsă și protecția libertății de exprimare este restrânsă.

1.15. De altfel, subiectul de interes public a fost definit în jurisprudența de contencios european drept orice „**chestiune care afectează viața comunității**” (CEDO, cauza Lingens vs. Austria). Interesul public nu se rezumă la chestiunile politice, ci le include și pe cele sociale sau de alt gen care privesc comunitatea. „Nu există nici un precedent juridic pentru a distinge...între discuția politică și discuția asupra altor subiecte de interes public”(Decizia CEDO, cauza Thorgeirson vs. Islanda, Decizia CEDO, cauza Observer și Guardian vs. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord). Or, din acest punct de vedere, Colegiul Director consideră că în speta de față, ne situăm în câmpul liberei discuții a chestiunilor de interes general, care vizează manifestări cu caracter politic din viața comunității. În plus, nu se poate ignora calitatea autorului, în virtutea căreia și-a exprimat ideile, aceea de președinte al unui partid politic, al caracterului mesajului care face obiectul analizei, indisolubil legat de viața politică, și al contextului în care este afirmat, acela de prezentare al unor reprezentanți din partea unui partid politic.

1.16. Pe de altă parte, Colegiul Director este de opinie că prin natura lor, afirmațiile în cauză sunt judecări de valoare și nu afirmări ale unor fapte. În acest sens, astfel cum subliniază Curtea Europeană a Drepturilor Omului, este foarte importantă distincția între afirmarea unor fapte și cea a unor judecări de valoare. Potrivit Curții Europene “existența faptelor poate fi demonstrată, în timp ce adevărul judecăților de valoare nu este susceptibil a fi dovedit” (vezi Decizia CEDO în cauza Lingens vs. Austria, 1986) Adevărul judecăților de valoare nu este neapărat relevant, astfel încât, libertatea de exprimare și protecția oferită de art.10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului acoperă o arie întinsă de forme de manifestare. Pornind de la această premisă, Colegiul Director ia act de faptul că libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [de opinia publică] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.” (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K., De Haes și Gijels vs. Belgia, Dalban vs. România).

1.17. Revenind la definiția discriminării astfel cum este reglementată în art.2 al O.G. nr.137/2000 cu modificările și completările ulterioare, reținem ca subsecvent, tratamentul diferențiat trebuie să urmărească sau să aibă ca efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice. În acest sens, Colegiul este de opinie că nu se

poate reține întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute în art.2, declarațiile reclamatului, raportat la contextul alocuțiunii neatingând un nivel de natura a crea un cadru de intimidare, ostil, degradant sau ofensator. Or, în opinia Colegiului, scopul declarațiilor redactate în presă nu a fost acela de a umili sau înjosi persoanele de sex feminin, ori de a aduce atingere personalității acestora, într-o manieră incompatibilă cu art. 2 din O.G. nr. 137/2000, republicată, de natura a coborî statutul social al persoanelor vizate sau al reputației acestora cauzând sentimente de teamă, de neliniște, de inferioritate, de a le umili sau a le înjosi.

1.18. Este adevărat că art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că: "orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare" și în același timp precizează în mod expres limitele acestui drept în aliniatul 2 al aceluiași articol: "exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei) ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora." Este evident, în opinia Colegiului Director, că dintre toate drepturile și libertățile garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de Protocoalele sale adiționale, numai cu privire la libertatea de exprimare art.10 par.1 dispune că exercitarea ei comportă îndatoriri și responsabilități. De asemenea, garantarea opiniilor în confruntarea politică nu poate fi privită ca un privilegiu, astfel încât nu se poate legaliza un abuz. De aceea, iresponsabilitatea juridică pentru opiniile exprimate nu exclude răspunderea disciplinară, politică, civilă, sau penală, după caz, pentru savarsirea unor fapte ce exced exercitiului dreptului la libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei.

Or, în speță, Colegiul este de opinie că în contextul susținerii afirmațiilor care fac obiectul plângerii și al caracterului acestora, având în vedere motivele de fapt și de drept expuse mai sus, nu se întrunesc cumulativ elementele constitutive prevăzute în definiția discriminării, astfel cum este reglementată de articolul 2 din O.G. nr.137/2000, republicată.

Opinia separată exprimată de Asztalos Csaba Ferenc, Comșa Corina Nicoleta, Haller István, Vasile Monica:

Se poate constata că afirmațiile invocate de petenți reprezintă o deosebire pe bază de sex care are ca efect restrângerea recunoașterii, folosinței și exercitării, în condiții de egalitate, a dreptului la demnitate. Totodată reprezintă un comportament activ care, prin efectele pe care le generează, defavorizează în mod nejustificat, supune unui tratament injust și degradant femeile. Declarația în cauză este un comportament manifestat în public, care vizează atingerea demnității, crează o atmosferă degradantă, umilitoare îndreptată împotriva femeilor.

Având în vedere prevederile art. 20 alin. 6 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată, conform căruia „*Persoana interesată are obligația de a dovedi existența unor fapte care permit a se presupune existența unei discriminări directe sau indirecte,*

iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că faptele nu constituie discriminare. În fața Colegiului director se poate invoca orice mijloc de probă, inclusiv înregistrări audio și video sau date statistice.”, am luat act de faptul că petenții au dovedit existența unor fapte care permit a se presupune existența unei discriminări prin articole de ziare care citează declarațiile petentului, iar petentul nu a negat existența acestor afirmații.

Dreptul la demnitate este garantat și prin art. 1 alin. 3 al **Constituției României** („România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989 și sunt garantate”), iar art. 30 al **Constituției României** limitează libertatea de exprimare (alin. 6 al art. 30 al **Constituției** prevede: „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei nici dreptul la propria imagine”). Din aceste motive Curtea Constituțională a României, prin **Decizia nr. 62 din 18.01.2007**, a anulat abrogarea insultei și calomniei din **Codul penal al României**, considerând că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit — simpli cetățeni, oameni politici, ziariști etc. —, faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofensați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art. 1 alin. (3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme.”

Am analizat și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la libertatea de exprimare, constatând că CEDO a adoptat o serie de principii relevante pe baza cărora analizează cazurile depuse spre soluționare:

- a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **OTTO-PREMIER-INGESTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; **WINGROVE împotriva REGATULUI**

UNIT, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/i; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/i; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 51; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37 ș.a.);

- b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indifferente, ci și cele care offensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângerii trebuie stabilite în mod convingător (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **OTTO-PREMIER-İNSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/ii; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/i; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39/i; **E.K. împotriva**

- TURCIEI, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27 ș.a.);
- c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979 ș.a.); astfel este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; (OTTO-PREMIER-INSITUTE împotriva AUSTRIEI, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; GÜNDÜZ împotriva TURCIEI, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37 ș.a.);
- d) toleranta și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (GÜNDÜZ împotriva TURCIEI, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 40 ș.a.);
- e) abuzul cu libertatea de exprimare nu este combatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (WITZSCH împotriva GERMANIEI, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005 ș.a.);
- f) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția articolului 10 al Convenției (JERSILD împotriva DANEMARCEI [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 35; GÜNDÜZ împotriva TURCIEI, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 41 ș.a.);
- g) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (JERSILD împotriva DANEMARCEI [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; INCAL împotriva TURCIEI, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 52; LEHIDEUX și ISORNI împotriva FRANȚEI, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, § 51; FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; GERGER împotriva TURCIEI, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/iii; ÖZTÜRK împotriva Turciei [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; NEWS VERLAGS GMBH

& CoKG împotriva AUSTRIEI, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39 ş.a.); trebuie să existe o proporţionalitate între impactul afirmaţiei sancţionate şi sancţiune (**LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 40; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 50; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39 ş.a.);

- h) libertatea de exprimare are o importanţă specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanţi unui electorat, care trebuie să-şi atragă atenţia asupra preocupării lor; limitarea libertăţii de exprimare pentru un politician aflat în opoziţie sau pentru un parlamentar solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (**CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46 ş.a.);
- i) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolut prin natura sa, statele pot introduce restricţii şi sancţiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (**INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 53 ş.a.).

Cele afirmate de reclamat nu pot fi considerate ca fiind de natură politică, întrucât nu vizează un program politic, şi nu este asumat de partidul din care face parte reclamatul. Chiar dacă cele afirmate de reclamat s-ar considera ca fiind declaraţie politică, nici discursul politic nu este absolut prin natura sa. CEDO a admis inclusiv sancţiuni de natură penală politicienilor care, în mod gratuit, fără să contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relaţiilor umane, au încălcat dreptul la demnitate al unor grupuri de persoane.

Având în vedere caracterul contravenţional şi nu penal al sancţiunii, o astfel de sancţiune este necesară în situaţia în care se încalcă dreptul la demnitate al femeilor, având în vedere şi situaţia femeilor din România, excluderea lor din politică, observabilă şi din existenţa unui guvern format doar din bărbaţi.

Colegiul director a luat soluţii de constare şi chiar de sancţionare în cazul altor politicieni cu declaraţii similare (**Hotărârea în Dosarul nr. 543/2007 din 04.10.2007**, avându-l ca reclamat pe G B , **Hotărârea în Dosarul nr. 6A/2006**, avându-l ca reclamat pe L O).

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din **O.G. 137/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare**, republicată, prin 5 voturi pentru şi 4 împotriva ale membrilor prezenţi la şedinţă

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂŞTE:

1. Faptele sesizate nu reprezintă discriminare conform **O.G. 137/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare**, republicată;

2. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților.

VII. Modalitatea de plată a amenzii: —

VIII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată în termenul legal de 15 zile potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ** la instanța de contencios administrativ.

Membrii Colegiului director prezenți la ședință

ASZTALOS CSABA FERENC – Președinte

COMȘA CORINA NICOLETA – Vicepreședintă

GERGELY DEZIDERIU – Membru

IONIȚĂ GHEORGHE – Membru

HALLER ISTVÁN – Membru

NIȚĂ DRAGOȘ TIBERIU – Membru

PANFILE ANAMARIA – Membru

TRUINEA ROXANA PAULA – Membru

VASILE MONICA – Membru

Data redactării 24.02.2008

Notă: Hotărârile emise de Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal de 15 zile, în fața instanței de contencios administrativ, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

